

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО» (м. Одеса)
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЖИТТЄВОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
19-20 травня 2023 року

Одеса
ФОП Бєлий А.Є
2023

УДК 159.9: 37.015.3

ББК 88.4

А 43

Друкується згідно рішення Вченої ради Соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 6 від 24.02.2023 р.)

Актуальні проблеми життєвого та професійного само-
А 43 **здійснення особистості** : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологія самоздійснення особистості: теорія, досвід, практика» (19-20 травня 2023 р.) / відп. ред. О. П. Саннікова. Одеса : ФОП Бєлий А.Є., 2023. 168 с.

ISBN 978-617-7757-55-8

Редакційна колегія

Саннікова О. П. – *доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології; відповідальний редактор;*

Василенко І. В. – *кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології;*

Санніков О. І. – *доктор психологічних наук, професор кафедри теорії та методики практичної психології.*

Матеріали збірника містять результати теоретико - емпіричних досліджень, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів, аспірантів та науковців, які навчаються і працюють у закладах освіти України.

Для студентів, аспірантів, молодих науковців, психологів, педагогів та широкого кола зацікавлених осіб.

За зміст та помилки, що можуть зустрічатися в тексті статей, несуть відповідальність автори.

ISBN 978-617-7757-55-8

© Університет Ушинського, 2023

деякі люди мають вищий рівень психологічної ресурсності, ніж інші, і як це пов'язано з рівнем агресивності.

Література

1. Бандура А. *Підліткова агресія* : [монографія]. Київ : Прогрес, 2012. 512 с.

2. Берковіч Л. *Агресія: причини, наслідки та контроль* : [монографія]. Львів : Вид-во Старого Лева, 2014. 236 с.

3. Долард Д. *Агресія : його природа, причини та контроль*. Київ : Прогрес, 2011. 310 с.

4. Фройд З. *Вступ до психоаналізу* : [монографія]. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2021. 512 с.

5. Фромм Е. *Мистецтво любові* : [монографія]. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 192 с.

УДК: 378.011

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Постоян Т. Г.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної педагогіки,
Університет Ушинського*

Анотація. *Статтю присвячено аналізу історичних, теоретичних засад проектної технології навчання та ролі проектної діяльності у формуванні спеціальних (фахових) компетентностей майбутніх педагогів дошкільної освіти.*

Ключові слова: *проект, проектна діяльність, проектна технологія, професійна підготовка, дошкільна освіта.*

Постановка проблеми. Подолання репродуктивного стилю навчання та реалізація освітньої парадигми, що забезпечує пізнавальну активність та самостійність мислення здобувачів освіти, є одним із основних напрямків реформування вітчизняної освіти.

Сучасна інституціональна освіта, закладаючи підвалини майбутнього, потребує застосування методів, технологій, що сприяють розвитку особистості здобувачів освіти відповідно

до їхніх індивідуальних особливостей. У цьому контексті проектна технологія навчання є актуальною, тому що забезпечує розвиток пізнавальних навичок здобувачів освіти, їхніх умінь самостійно конструювати власні знання, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиває критичне та творче мислення. Проектна технологія навчання передбачає вирішення актуальної та цікавої для здобувачів освіти проблеми в результаті їхніх самостійних дій з вивчення цієї проблеми, з обов'язковим результатом, що можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності.

Мета. Проаналізувати історичні, теоретичні засади проектної технології навчання та роль проектної діяльності у формуванні спеціальних (фахових) компетентностей майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Теоретичний аналіз проблеми. В основі проектної технології навчання лежить ідея, що становить сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати при вирішенні тієї чи іншої практично чи теоретично значущої задачі.

Проектна технологія не є кардинально новою в історії розвитку освіти. Метод проектів має довгу історію становлення та поширення у світовій практиці. Початок становлення проектної діяльності визначається 1590 – 1765 р.р. У цей історичний період проект використовувався в архітектурних майстернях (школах) Європи. Як технологія діяльнісного навчання проектна технологія почала використовуватися у другій половині XIX століття в сільськогосподарських школах США. Ця педагогічна технологія ґрунтувалася на теоретичних концепціях прагматичної педагогіки, основоположником якої був Дж. Дьюї. Відповідно до поглядів філософа, реформатора освіти, істинним і цінним є лише те, що корисне людям, що дає практичний результат і що спрямоване на благо всього суспільства. Основна ідея проектної технології – активне навчання через доцільну діяльність учня, відповідаючи його особистому інтересу саме в цьому знанні.

Учні, на думку Дж. Дьюї, неспроможні обходитися без допомоги учителя. На думку Дж. Дьюї, проект має бути спільною діяльністю вчителя та учнів. Тільки з умови того, що вчитель переконує учнів у необхідності пройти повний цикл «думання» – від виявлення протиріч, проблем, через розробку

плану дій вирішення проблем, учні можуть збагатити власний досвід і отримати необхідні знання (Дьюї, 2003).

Виклад основного матеріалу. В умовах гуманізації сучасної освіти проектна технологія навчання набула світового поширення та популярності, оскільки дозволяє раціонально поєднувати теоретичні знання та їх практичне застосування при вирішенні проблем навколишнього середовища в результаті спільної діяльності здобувачів освіти. В Україні проектна технологія використовується закладах освіти різного рівня.

Витоки активного поширення проектної технології в освітніх системах країн світу лежить не тільки у педагогічній, а й у соціальній царині, тому що технологія дозволяє: набувати знання самостійно, формувати вміння користуватися набутими знаннями для вирішення нових пізнавальних та практичних завдань; створювати умови для формування комунікативних навичок та вмінь, зокрема вміння працювати у команді, виконувати соціальні ролі: лідера, виконавця, посередника тощо; актуалізувати широкі людські контакти, знайомитися з різними культурами, з різними точками зору на одну й ту ж саму проблему; створювати умови для формування вміння користуватися дослідницькими методами, а саме: збирати необхідну інформацію, факти, вміти їх аналізувати з різних точок зору, висувати гіпотезу, робити узагальнення та висновки (Asbjornsen, 2015).

За умови набуття зазначених навичок та вмінь, здобувач освіти вміє адаптуватися до умов, що змінюються, орієнтується у різних ситуаціях, здатен працювати у різних колективах.

Проектна технологія, разом з використанням різноманітних методів, засобів навчання, забезпечує вирішення проблеми, що передбачає інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технологій, творчих галузей, що визначає тип проекту (PBL, 2013). Типологію проектів визначають:

- за домінуючою у проекті діяльністю: дослідницька, пошукова, творча, рольова, прикладна (практико зорієнтована), ознайомлювально зорієнтована – прикладні проекти;

- за предметно-змістовою сферою: монопроект (проект у межах однієї галузі знань). До цього типу належать: літера-

турно-творчі, природничо-наукові, екологічні, мовні (лінгвістичні), культурознавчі, спортивні, географічні (дослідницькі, прикладні), історичні, музичні проекти. Міжпредметний проект: невеликі проекти, що реалізуються в межах двох-трьох навчальних дисциплін, або великі за обсягом та тривалістю, на рівні закладу освіти, що вирішують ту чи іншу складну проблему, значущу для всіх учасників проекту;

– за характером координації проекту: безпосередня (жорстка, гнучка), прихована (неявна, за якої керівник проекту діє у ролі виконавця);

– за характером контактів (серед учасників одного закладу освіти, класу/групи, міста, регіону, країни, різних країн світу);

– за кількістю учасників проекту: особистісні (між двома партнерами, які перебувають у різних закладах освіти); парні (між парами учасників); групові (між групами учасників);

– за тривалістю виконання проекту: короткотривалі (для вирішення незначної проблеми або частини проблеми), що реалізуються на декількох уроках/заняттях за програмою однієї навчальної дисципліни або як міждисциплінарні; середньої тривалості (від тижня до місяця); довготривалі (від місяця до кількох місяців).

Реалізація проектної технології передбачає зміну позиції педагога. З носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Змінюється і психологічний клімат у навчальному колективі/колективі вихованців, оскільки педагог переорієнтовує роботу здобувачів освіти на різноманітні види самостійної діяльності, на пріоритет діяльності дослідницького, пошукового, творчого характеру (Kızkaran, 2017).

Результати виконаних проектів мають бути реальними, якщо це теоретична проблема, то конкретне її вирішення, якщо практична, – продукт, готовий до використання.

Проектна діяльність сприяє перетворенню процесу навчання у процес самонавчання, дозволяє здобувачу будь якого рівня освіти оцінити себе як здібну та компетентну особистість.

Розуміння цих та пов'язаних з ними питань дозволяє здійснювати підготовку майбутніх педагогів до використання в освітньому процесі проектної технології навчання, розумін-

ня того, яку саме проектну діяльність здобувачів освіти вони мають організувати, яких цілей досягти та як забезпечити досягнення запланованих освітніх результатів (PBL, 2013).

Наприклад, студенти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» опановують теорію, методику та технологію проектної діяльності, вивчаючи декілька дисциплін. Так, у змісті навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» розглядається теорія та історія проектної технології навчання, інтегруючи функцію виконує навчальна дисципліна «Педагогічне проектування», що охоплює цілісний процес виникнення та узагальнення задумів, їх трансформацію у форму проекту, виконання процедур, що забезпечують його прийняття та адекватне втілення.

Водночас, аналізуючи зміст компетентностей за освітньою програмою магістерського рівня за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта», слід зазначити, що низка компетентностей формується системою проектної діяльності, яку утворюють: дослідницька діяльність, аналітична діяльність, виконавча діяльність, комунікативна діяльність, рефлексивна діяльність.

Так, дослідницька та аналітична діяльність забезпечує формування таких компетентностей як: КЗ-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність); КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; КЗ-3. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. КС-10. Здатність розробляти та реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти у сфері дошкільної освіти.

У виконавчій діяльності формуються компетентності:

КС-1. Здатність організувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій;

КС-5. Здатність створювати та впроваджувати у практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.

У комунікативній діяльності формуються компетентності:

КЗ-5. Здатність працювати у команді;

КС-7. Здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками;

КС-6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.

У рефлексивній діяльності формується компетентність КС-9. Здатність до самоосвіти, самодосконалення, самореалізації у професійній діяльності та конкурентної спроможності на ринку праці (Стандарт вищої освіти, 2021).

Аналіз системи проектної діяльності дозволяє зробити висновок про те, що всі компоненти проектної діяльності формують, розвивають загальні та спеціальні (фахові) компетентності. У процесі їх формування здобувачі вищої освіти усвідомлюють особливості взаємодії суб'єктів навчання за умови використання проектної технології.

Висновок. Розуміння специфіки використання проектної технології навчання дозволяє здійснювати підготовку майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти; виділено ключовий компонент фахової підготовки – проектну діяльність, що забезпечує формування готовності студентів до організації проектної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Перспективи подальших розвідок. Для подальшого вдосконалення підготовки майбутніх педагогів за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» до організації проектної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти необхідно визначити специфіку використання проектної технології в освітньому процесі дітей середнього і старшого дошкільного віку.

Література

Дж. Дьюї. Досвід і освіта (2003). Кальварія. (Оригінал опубліковано у 1938 р.).

Стандарт вищої освіти. Другий (магістерський рівень) вищої освіти. Ступінь «магістр». Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 012 «Дошкільна освіта» (2020).
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>.

Asbjornsen D. J. (2015). The Development of Innovation Skills through Project Based Learning. *International Dialogues on Education: past and present*, 2 (2), 94-109.
<https://idejournal.org/index.php/ide/article/view/191/185>

Oktay Kızkapan, & Oktay Bektaş (2017). The Effect of Project Based Learning on SeventhGrade Students' Academic Achievement *International Journal of Instruction*, 10 (01), 37-54.
https://www.researchgate.net/publication/316500857_The_Effect_of_Pr

[Project Based Learning on Seventh Grade Students%27 Academic Achievement](http://www.shsu.edu/centers/projectbased-learning/higher-education.html)

Project Based Learning in Higher Education (2013). URL: <http://www.shsu.edu/centers/projectbased-learning/higher-education.html>

УДК 159.9

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ ОПТИМІСТІВ І ПЕСИМІСТІВ

Оріщенко О. А.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та диференціальної психології,
Університет Ушинського*

Першина Л. В.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет Ушинського*

Анотація. В статті представлено результати теоретико-емпіричного дослідження особливостей самоставлення оптимістичних та песимістичних осіб. Емпіричним шляхом виділені групи оптимістів та песимістів та досліджено специфіку самоставлення представників кожної з цих груп. Доведено, що оптимістичні особи більш схильні до позитивного самоставлення, порівняно з песимістичними досліджуваними.

Ключові слова: самоставлення, оптимізм, песимізм, самоставлення.

Актуальність дослідження Під час війни, що розв'язала проти нашої держави Російська Федерація, проблема оптимістичності особистості стає для українського суспільства надзвичайно актуальною. Саме у зв'язку з цим, особливої значущості набуває питання, пов'язані з позитивним прийняттям себе та інших, оптимістичним ставленням до життя в цілому, що допомагають особистості долати всі труднощі і перешкоди, зберегти здоров'я і душевну рівновагу, розкрити власні ресурси, не втрачати віри у Перемогу та мати надію на краще майбутнє.